

42. Türk öğrencilerine Rusça yazım kurallarını öğretim yöntemleri: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi örneği.

Kamala Tahsin KERİMOVA¹

APA: Kerimova, K. T. (2022). Türk öğrencilerine Rusça yazım kurallarını öğretim yöntemleri: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 594-599. DOI: 10.29000/rumelide.1146735.

Öz

Rusçanın yabancı dil (RYD) olarak öğretilmesinde öğrencilerin iletişim kurma, metinler oluşturma, metinleri anlama ve mesleki faaliyetler yürütme becerisi gibi iletişimsel yeterliklerinin geliştirilmesine daha çok dikkat edilmiştir. Rusçada her türlü konuşma etkinliğinin öğretimi – okuma, yazma, konuşma, dinleme – özel egzersizler kullanılarak belirli bir sistem oluşturulmuştur. Yazılı iletişimin yaşam alanları için önemini kabul eden RYD olarak öğretim yöntemleri, Türk öğrencilerin yazma becerilerinin oluşmasına ve geliştirilmesine de imkânlar sağlamıştır. Yazılı konuşma, öğrenme sürecinde ustalık düzeyinin göstergelerinden biri olmasına rağmen Rusça yazım kurallarını öğrenmeye yeterince dikkat edilmediği görülmektedir. Türk öğrenciler dinleme ve okuma sürecindeyken Rusça konuşmaya hâkimlerdir, bu nedenle kelimenin yazımını hatırladıklarına ve yazarken hata yapmadıklarına inanılmaktadır. Sınıfta yazım kuralları çalışması yapmak için yeteri kadar zaman bulunmamaktadır. Türk öğrencilere Rusça yazım kurallarını öğretme yöntemi, öğrencilerin yazım becerilerinde ustalaşmaları için acil bir ihtiyaç olmasına rağmen geliştirilememiştir. Kanaatimizce yazım becerilerinin oluşması ve geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar dilbilimsel koşullar dikkate alınarak yapılmalıdır. Yazım normlarına hâkim olma süreci kelimelerin mekanik olarak ezberlenmesinde değil, bilinçli bir temelde olmalıdır. Öğrencilere yazım kurallarına başvurmanın gerekli olduğu gösterilmelidir. Türk öğrenciler için yazım kuralları başkasının ifadesini anlama ve kendi sözlerini oluşturma yeteneği de dâhil olmak üzere uygulanan iletişimsel yetkinliğin gelişiminin göstergesi olduğu için yazım çalışmaları metne güvenerek yapılmalıdır. Rus dili derslerinde sunulan herhangi bir metin yazım becerilerini geliştirmenin bir yolu olabilmektedir. Yazma çalışmaları derslerde iletişimsel yetkinliğin başarılı bir şekilde oluşturulmasına katkıda bulunduğundan yazım üzerinde bilinçli ve tutarlı bir şekilde çalışmalar yapmak gerekmektedir. Bu nedenle Türk öğrencilere Rusça yazım öğretme yöntemlerini geliştirme çalışmaları ısrarlı bir şekilde sürdürülmelidir.

Anahtar kelimeler: yabancı dil olarak Rusça, Rus yazım normları, yazım becerileri, konuşma ve dil yeterliliğinin gelişimi

Methods of teaching Russian spelling rules to Turkish students: The case of Ağrı İbrahim Çeçen University

Abstract

In the teaching of Russian as a foreign language (RFT), more attention has been paid to improving the communicative abilities of students, such as the ability to communicate, to create and understand texts, and to conduct professional activities. Teaching all kinds of speech activities in Russian –

¹ Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü (Ağrı, Türkiye), sadirzadekerimova@mail.ru, ORCID ID: 0000-0002-2321-3864 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 21.06.2022-kabul tarihi: 20.07.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1146735]

reading, writing, speaking, listening – a certain system has been created using special exercises. Recognizing the important role of written communication in many areas of life of Turkish students, RFT's teaching methods have also provided opportunities for the formation and development of Turkish students' writing skills. It seems that not enough attention is paid to learning the rules of Russian spelling, although written speech is one of the indicators of the level of mastery in the learning process. Turkish students are able to speak Russian while listening and reading, so it is believed that they remember the spelling of the word and do not make mistakes when writing. There is not enough time in the classroom to study spelling rules. The method of teaching Russian spelling rules to Turkish students has not been developed, although there is an urgent need for students to master their spelling skills. In our opinion, studies related to the formation and development of spelling skills should be carried out taking into account linguistic conditions. The process of mastering the norms of spelling should be based not on the mechanical memorization of words, but on a conscious basis. It should be shown to students that it is necessary to refer to the spelling rules. As the level of possession of spelling norms is an indicator of the development of applied communicative competence, including the ability of a Turkish student to understand another's expression and form their own words, writing exercises should be done with confidence in the text. Any text presented in a course in the Russian language can be a way to improve writing skills. Since writing studies contribute to the successful formation of communicative competence in courses, it is necessary to work consciously and consistently on writing. Therefore, the work on improving the methods of teaching Russian spelling to Turkish students should be persistently continued.

Keywords: Russian as a foreign language, Russian Spelling norms, writing skills, development of speaking and language proficiency

Giriş

Bu araştırma konusunun seçilmesinin nedeni; Rusça dil öğrenmenin hedeflerinden biri olan yazma öğretiminin, öğrenmenin ilk aşamasında hafife alınması ve çalışmada sözlü iletişime öncelik verilmesidir. Dil öğrenmede sözlü anlatım yaygın olarak kullanılmaktadır. Leontyev (1986: s. 46, 59), Rusçayı yabancı dil olarak öğretme pratiğinde yer alan iletişim probleminin sadece sözlü konuşmayı öğrenmeye çalışmak gibi yanlış bir şekilde uygulanması konusuna dikkat çekmiştir. Bu arada özellikle modern toplumda bilgisayar teknolojisinin yayılmasıyla bağlantılı olarak, yazılı iletişimin gerçek hayattaki rolü son derece önemlidir.

Çalışmamızın amaçları:

- Rusça yazım kuralları çalışmalarını bilinçli ve tutarlı bir şekilde yürütmek,
- iletişimsel yetkinliğin başarılı oluşumunu teşvik etmek,
- Türk öğrencilerine Rusça yazım kurallarının öğretim yöntemlerini geliştirmenin yollarını aramaya devam ettirmek.

Araştırmamızın hedefleri:

- Türk öğrencilere Rusça yazım kuralları öğretme sorununu göz önünde bulundurmak,
- Araştırma sırasında elde edilen verileri analiz etmek ve olumlu sonuçlar elde etmek için pedagojik uygulamaları düzeltmek,
- Türk öğrencileri için uyarlanmış, Rusça konuşma ve dil yeterliliklerini geliştirmeyi amaçlayan bir görev ve alıştırma sistemi geliştirmek.

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Bu çalışma, Türk öğrencilere Rusça eğitim sisteminde yazarak öğretme yönteminin yetersiz gelişimi açıklanmaktadır.

Rusça yazım kurallarının Türk öğrencilere öğretiminin özellikleri

Rusçanın yabancı dil (RYD) olarak öğretimi metodolojisinde yabancı öğrencilere Rusça yazım öğretimi sorununun, daha çok ilgilenilmesi gereken bir durum olmasına rağmen, pratikte dikkate alınmadığını belirtmek gerekmektedir. Bu konu hiçbir şekilde sunumla (öğretmen tarafından) ve ana dili konuşanlar için doğal olan belirli bir dizi Rusça yazım kuralının öğrenilmesiyle (öğrenci tarafından) sınırlı değildir. Okuryazarlık belirli beceri ve yeteneklerin geliştirilmesine ve pratikte uygulanmasına bağlı olarak dilbilimsel teori ve pratiğin farklı alanlarından öncelikle dilbilgisi alanından bir dizi bilgiye hâkim olmayı içermektedir.

“Bugün, çeşitli konuşma etkinliklerinin (konuşma, dinleme, okuma ve yazma) öğretilmesi tezi, bir aksiyom gibi birbirine bağlı olmalıdır. Yani, “özel bir dizi alıştırmaya yardımıyla genel dil materyaline dayanarak, belirli, sıralı oranlar içinde dört ana konuşma etkinliğinin eşzamanlı oluşumuna” yönlendirilmelidir” (Zimnyaya & Nemanova, 1986, s. 57).

Bir tür anlatım etkinliği olarak Rusça yazmayı öğretmek; tek tek kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri kaydetmek için dilin grafik ve yazım yönlerine hâkim olmayı (dil becerilerinin oluşumu) sağlamaktadır. Ayrıca gerçek yazılı anlatımı öğretmek, yani düşüncelerini iletişim ihtiyaçlarına göre ifade etmek için sözcükleri yazılı olarak birleştirme yeteneğine (konuşma becerilerinin oluşumu) de katkıda bulunmaktadır. “Yabancıları, pratik dil yeterliliği için ihtiyaç duydukları kurallara göre eğitmek gerekir. Yazım kurallarına karşı kayıtsız bir tutum bizi görüntü teorilerinin savunucularının konumuna getirebilir: okurlar, görürler, böylece öğrenirler” (Bogoyavlensky, 1955, s. 332-333).

Bir tür konuşma etkinliği olarak yazmayı öğretmek üç bileşenden oluşur: grafik eğitimi, yazım denetimi ve yazma eğitimi. Yazma, Rusçayı yabancı dil olarak öğretme sistemindeki en zayıf bağlantıdır, çünkü büyük ölçüde hem öğretim metodolojisinde hem de uygulamada, yazılı konuşmanın (kelimenin tam anlamıyla) yönüne yeterince dikkat edilmemektedir. Bu durum alarm vermeye yardımcı olamaz, çünkü yazma, Rusça öğrenen yabancıların hem eğitim hem de pratik faaliyetlerinin çeşitli alanlarında önemli bir yer tutan bir tür konuşma etkinliğidir. Böylece öğrencilerimiz için iletişim becerileri ve yetenekleri oluşturuyoruz, yani gerçek yazılı konuşmayı öğretiyoruz. Ancak bu üç bileşenden biri olan yazmayı öğretirken, öğrencilere sadece ikisini öğretiyoruz: grafikler ve yazı ve aynı zamanda nadiren yazım kurallarına dikkat ediyoruz.

“Yabancı öğrencilerin Rusçayı kulaktan duyarak ve kitaplardan algılayarak imlayı öğrendikleri ve bu nedenle kelimelerin imlasını sıkı bir şekilde hatırladıkları ve Rus öğrencilere özgü imla hataları yapmadıklarına inanılmaktadır. Bu gözlem, Rusça yazma çalışması için zaman ayrılmadığını ve yabancı öğrencilere Rusça yazma öğretimi metodolojisinin geliştirilmediğini açıklamaktadır. Yabancılar, okul çağındaki Rus çocuklarından daha az yazım hatası yapmaktadır, bunun nedeni Rus dilinin yabancı dil olarak yazmayı öğretme metodolojisinin geliştirilmesine büyük ölçüde bağlı kalınmasından kaynaklanmaktadır” (G.İ. Rojkova, 1973, s. 104). Uygulamada öğrencinin yazım hatalarını yaptığı takdirde öğretmen tarafından düzeltildiği varsayılmaktadır.

Türk öğrencilerine Rusça yazım kurallarını öğretim yöntemlerinde yazılı iletişimin rolü

Yazılı iletişimin gerçek hayattaki rolü özellikle modern toplumda bilgisayar teknolojisinin yaygınlaşmasıyla son derece önem kazanmıştır. Yazılı iletişim; modern insanın bilimsel ve teknik hizmetler, bilginin yayılması, devlet ve kamu kuruluşlarının çalışmaları, edebi ve sanatsal yaratıcılık, eğitim gibi tüm entelektüel faaliyet alanlarının işleyişini sağlamaktadır. «Toplumda iletilen ve alınan toplam bilgi miktarının büyük bir kısmı radyo ve televizyonun popüleritesine rağmen yine de konuşma seslerinde değil, yazı işaretlerinde yer almaktadır (bilgisayarların yayılması, bilginin yazılı olarak sabitlenmesini ikna edici bir şekilde desteklemiştir). Uluslararası bilgi alışverişinde yazılı iletişimin payı, sözlü iletişim olanaklarının doğal olarak sınırlı olduğu yerlerde daha büyüktür. Yabancı dil öğrenimi sırasında özellikle Rusça öğrenen insanların çoğu için sözlü iletişimin rolü de giderek artarken genel olarak daha sık bir şekilde yazılı iletişim kullanılmıştır» (Mitrofanova & Kostomarov vb, 1990, s.4).

Rusçayı yabancı dil olarak öğretmenin modern metodolojisinde sadece sözlü konuşmanın gelişimi açısından değil, aynı zamanda yazılı konuşma (not alma, tezleme, açıklama, düzenleme, düzenleme becerileri) ve aynı zamanda doğru (okuma, yazma) normlarının yanı sıra dil eğitimi ihtiyacını giderek daha güçlü bir şekilde dile getirmektedir.

Dil sisteminde yazım kurallarının yeri

Yazım kuralları tıpkı grafikler gibi “bir dilin tüm grafik araçlarını, hem harfli hem de harfsiz işaretlerle kullanma kuralları» kümesi olarak yazma teorisinin bir parçasıdır (Kuzmina, 1981, s. 13). Yazım kuralları harfli ve harfsiz (tire, boşluk, çizgi) grafik sembolleri kullanarak sözcükleri yazılı olarak aktarma yollarını belirleyen ve aynı zamanda sözcük yazma kurallarını belirleyen dilbilimin uygulamalı bir bölümüdür. Yunancada, doğrudan veya doğru anlamına gelen “ortos” ve yazıyorum anlamındaki “grapho” kelimelerinden oluşan, Türkçeye “yazım kuralları” olarak geçen bu terime daha önceleri “imla” denilmiştir.

Yazım sözlü konuşmayı yazılı konuşmaya çevirmek için kuralları belirler. Aynı zamanda fonetik yasalarına değil morfemik yasalara da dayanır. Çünkü Rusça yazım kuralları morfolojik (morfemik) yazım ilkesine dayanmaktadır. İlgili kelimelerde ortak olan morfemlerin, ses farklılıklarına rağmen aynı heceyi koruduğu gerçeğinden oluşur (karşılaştırma: дом (ev) – дома (evler), лезет (tırmanıyor) – лезть (tırmanmak). Bazı durumlarda fonetik ve tarihsel yazım ilkelerinin bulunduğu dikkat edilmelidir (“Rusça Yazım İlkeleri”).

Yazımda çalışmanın ana nesnesi yazım kurallarıdır ve belirli bir yazım kuralına veya yazma geleneğine karşılık gelen bir kelimenin yazılmasına dayanmaktadır. Bazı kelimeler telaffuz edildikleri gibi yazılır, Örneğin дом (ev), дым (duman), лес (orman). Bu kelimelerde ortogramlar yoktur. Diğer kelimelerde, telaffuzlara göre yazımlar ve kurallara göre yazımlar (ortogramlar) birleştirilir. Örneğin, сосна (çam) – ortogramma «kelimenin kökünde vurgusuz ünlü harf, aksanla kontrol edilir» – со́сны (çam ağaçları) [со́сны] [çam ağaçları].

Dilin sözlü ve yazılı formlarının birimlerine yönelik gerekliliklerin önemli bir genelliği ile bir yandan yazım ve noktalama kuralları, diğer yandan ortoepik kurallarla en açık şekilde temsil edilen temel farklılıklar da vardır. Aynı zamanda yazım, noktalama işaretleri ve ortoepi her birinin varlığının diğerlerinin dilindeki varlığı veya yokluğu tarafından belirlenmediği anlamında dilde özerktir. Örneğin, “ortoepi, yazımın bulunup bulunmadığına bakılmaksızın dilde vardır ve ortoepinin kuralları, kelimelerin

yazılışına bakılmaksızın formüle edilebilir (her ne kadar yazı... telaffuz kurallarının oluşumunu ve değişimini etkilesede...)” (Moiseyev, 1980, s.27).

Metodik materyaller ve öneriler

Çalışmamızın amacı, Türk öğrencilerine bilgisayar kullanarak Rusça yazmayı öğretmek için eğitim materyalleri ve öneriler geliştirmektir. Hedefe ulaşmak için aşağıdaki görevleri yerine getirmemiz gerekmektedir:

- Rus dilini yabancı dil olarak öğrenme sisteminde yazım kurallarının rolünü ve yerini belirlemek.
- Türk öğrencilerin ilk aşamada yazmayı öğrenirken Rusça yazım derslerinde karşılaştıkları zorlukları belirlemek.
- Yabancı dil olarak Rusça öğretimi sisteminde bilgisayarların ve bilgisayar programlarının öğretiminin rolünü ve yerini belirlemek.

Yukarıdakilere ek olarak, bu çalışmayı yürütürken aşağıdaki yöntemleri kullandık:

- Yabancı dil olarak Rusça öğretiminde devlet standardının ve Rusçanın yabancı dil (RYD) olarak öğretiminin ilk aşaması için mevcut müfredatın yazım öğretimi açısından analizi yapılmıştır.
- RYD ve diğer diller için mevcut bilgisayar programlarının analizi yapılmıştır.
- Türk öğrenciler için yazım zorluğu açısından RYD öğretiminin ilk aşamasının kelime-gramer materyalinin analizi yapılmıştır.
- İlk aşamada Türk öğrencilerin Rusça yazımını öğreten pedagojik deneyimlerin bilimsel gözlemlenmesi ve genelleştirilmiştir.
- Deneyli eğitim sistemine başvurulmuştur.
- Test tekniği kullanılmıştır.

Yabancı dil olarak rusça derslerinde yazım konusunda etkili çalışma yöntemleri

Yabancı dil olarak Rusça öğrenen öğrencilerin okuryazarlığının artırılması her zaman öncelikli bir hedef olmuştur. Öğrenme sürecindeki öğrenci, dış çevreyle ilişki kurma ve mümkün olduğunca çabuk uyum sağlama ve işlev görme yeteneği olarak fonksiyonel okuryazarlığın oluşumunun anahtarı olan bir yazım becerisi kazanmalıdır. Öğrenciler arasında yazım yeteneğinin oluşumu, Rusçayı yabancı dil olarak öğretmenin ana görevlerinden biridir. Bu görevin önemi; yazım okuryazarlığının kişinin genel dil kültürünün ayrılmaz bir parçası olmasından, yazılı iletişimde düşünce ve anlatımın doğruluğunu sağlamasından kaynaklanmaktadır.

Yazım eğitiminin sonucu, öğrencinin “kurallara göre yazılması gereken yerleri” kelimelerle görme yeteneğinin ne kadar geliştiğine bağlıdır. Bu nedenle üniversitedeki eğitimin ilk yılından itibaren öğrencilere Rusça yazma zorunluluğu getirmek ve onlara yazım kurallarını öğretmek gerekmektedir.

Yazım becerilerinin oluşumu:

Geleneksel yazım kurallarının yanı sıra aşağıdaki yöntemleri uygulamak mümkündür:

- Telaffuz edilemeyen ünsüzler;
- Ayırma-sertleştirme işareti (Б);
- Çift ünsüz olanlar da dâhil olmak üzere kelimenin kökündeki doğrulanamayan ünlüler ve ünsüzler;

- Yazıda değişmeyen önek ve soneklerdeki ünlüler ve ünsüzler;
- İsimlerden sonra hışırtılı sessizlerin sonunda yumuşatma işareti (речь, брошь, мышь);
- Ne (He) edatların fillerle yazımı;
- Edatların ayrı ve öneklerin birleştirilmiş yazımı vb.

Sonuç

Bu çalışmada, eğitimin ilk aşamasındaki Türk öğrenciler için Rusça yazım kurallarının bir listesini ve yorumunu sağlamaya, Rusçanın yabancı dil olarak yazımına hâkim olmak için bir alıştırmaya sistemi geliştirmeye çalışılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda Rusça kendini ifade etme etkinliklerinin öğretiminde yazmanın en zayıf bağlantı olduğu ortaya çıkmıştır. Yabancılar yazma öğretimi, onun bir parçası olan yazım kurallarının öğretiminden bağımsız olarak yürütülemez. Uygulamada, Türk öğrenciler Rusça yazım kuralları konusunda hedeflenen bilgileri almamakta ve bu nedenle yazım becerilerinin yeterince oluşmadığı ortaya çıkmaktadır.

Rusçanın yabancı dil (RYD) olarak yazımının üç birlik (gerçek yazım, dilbilgisinin yazım denetimi ve anlamsal yazım) şeklinde sunulması, RYD öğretmek amacı için tam olarak materyali belirli bir şekilde sistemleştirmesine ve gerekli aksanların düzenlemesine izin verecektir. Ayrıca dilin çeşitli yönlerine hâkim olurken bilgisayar destekli öğrenme araçlarının kullanılması, yazım kuralları da dâhil olmak üzere çeşitli konuşma faaliyetlerinde beceri ve yeteneklerin oluşmasına katkıda bulunacaktır.

Buna ek olarak yazım, dilbilgisi ve sözcük dağarcığı becerilerinde ustalaşırken yazma öğrenimini optimize etmek için algoritmik bilgisayar tabanlı eğitim programlarının en etkili şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Rusça yazım kurallarının öğrenilmesine yönelik alıştırmalar ve diğer metodolojik materyaller sistemi, yani Rusça yazarken güçlü yazım becerileri ve yeteneklerinin geliştirilmesi yabancı dil öğreniminin ilk aşamasındaki yabancı öğrenciler arasında RYD öğreniminin dil yeterliliğinin oluşumuna katkıda bulunacaktır.

Kaynakça

- Bogoyavlensky, D.N. (1955). Psikologiya usvoyeniya orfografii. Moskova: Akademia Pedagogičeskikh Nauk Sovetskoy Federativnoy Sotsialističeskoy Respubliki.
- Kuzmina, S.M. (1981). Teoriya russkoy orfografii. Moskova: Nauka.
- Leontyev, A.A. (1970). Nekotorye problemy obučeniya russkomu yazıku kak inostrannomu. Moskova: Moskovskiy Universitet.
- Lingvotek (2022,5,13) "Prinsipi russkoy orfografii" <https://lingvotek.com/prinzipiorfografii> .
- Mitrofanova, O. D, Kostomarov V.G. vd. (1990). Metodika prepodavaniya russkogo yazıka kak inostrannogo. Russkiy yazık i literatura v obşenii narodov mira: problemi funkcionirovaniya i prepodavaniya. VII Kongress MAPRYAL "Russkiy yazık" içinde (269. s.). Moskova, RF.
- Moiseyev, A.İ. (1980). Russkiy yazık: Fonetika. Morfologiya. Orfografiya. Moskova: Prosveşenie.
- Rojkova, G.İ. (1973). Metodika prepodavaniya russkogo yazıka kak inostrannogo içinde (155. s.). İrkutsk.
- Zimnyaya, İ.A., Nemanova, R.P. & Petropavlova L.V. (1986). Vzaimosvyazannoye obučeniye rečevoy deyatelnosti. *Russkiy yazık za rubejom Dergisi*, 5, 56-62.